

Bilecik Üniversitesi Yayınları

SİRET SEMPOZYUMU -II-

**TÜRK-İSLÂM
TARİHİNDE VE BATI'DA
HZ. MUHAMMED ALGISI**

(30 NİSAN - 01 MAYIS 2011)

Yrd. Doç

BİLECİK - 2012

HZ. ALİ'NİN SÖZ VE ŞİİRLERİNDE HZ. PEYGAMBER SEVGİSİ VE TANIMI

*Prof. Dr. Abdulhalik BAKIR**

Hız. Muhammed, Allah'ın peygamber olarak gönderdiği ve insanlık tarihinin yetiştirdiği en mükemmel, en olgun ve en merhametli insandı. Hayatı boyunca insanların problemlerine çözüm aradı, sıkıntılarına ortak olmaya çalıştı, onları yaratıcıya yönelmek ve onlara doğru yolu göstermek için gayret sarf etti¹. Durum böyle olunca onunla karşılaşan, tanışan ve sohbet eden birçok insan onu sevmiş, onun kişiliğine, davranışına ve sözlerine hayran kalmış, gıyabında da onu iyiliklerle ve güzelliklerle yad etmiştir. Her şeyden önce Allahü Te'âlâ, kutsal kitabı Kur'an'ı Kerim'deki birçok âyette de vurgulandığı gibi, onu desteklemiş, ona uymayı, onu rehber edinmeyi müminlere farz kılmış ve onu bir kulu olarak sevdiğini beyan etmiş, her inananın da onu sevmesini istemiştir². Bu buyruk ve tavsiyeler ışığında Hz. Peygamber sevgisi, İslâm'ın ilk dönemlerinden günümüze kadar hiç eksilmeden çoğalarak devam etmiştir. Ancak elbette ki, ona en yoğun sevgiyi gösterenler, Hz. Peygamber'in çevresindeki ilk halkayı oluşturan ve Allâhü Te'âlâ'nın kutsal kitabında, onları günahlardan, kötülüklerden temiz kılmak istediğini beyan ettiği³, Ehl-i Beyti Resülillâh⁴ mensuplarıydı. Onların başında da Hz. Ali gelmektedir. Hz. Ali bir sözünde şöyle der:

* Bilecik Üniversitesi Rektör Yardımcısı ve Fen Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Başkanı.

¹ İbn İshak, *es-Siretü'n-Nebeviyye*, (Thk. Muhammed Hamidullah), Konya, 1981, s. 189; et-Taberî, Ebu Ca'fer Mahammed b. Cerir b. Rüstem, *Tarihu'l-Ümem ve'l-Mülük*, (Thk. Muhammed Ebu'l-Fadl İbrahim), Beyrut, 1967, c. II, s. 62-63.

² Ahzâb, 33, 56; Nisâ, 6; Kasas 68; Saffât, 130; Enfal, 41.

³ el-Ahzâb, 33.

⁴ İslâm kültür mirasının ana kaynaklarında Ehl-i Beyt'le ilgili geniş bilgilere rastlamak şartı olmalıdır. Zira Ehl-i Sünnet'le Şi'a grupları İslâm tarihi boyunca bu konuya sahip çıkmışlar ve detayları hakkında birbirleri ile yarış ve rekabet içinde olmuşlardır. Âlim ve müfessirlerden bir kısmı Ehl-i Beyt kavramından kastedilenin Hz. Peygamber,

“Vallahi, biz, onu (Hz. Peygamber’i) mallarımızdan, oğullarımızdan, baba ve annelerimizden, susuzluk anındaki soğuk sudan daha fazla severdik.”⁵

Hız. Peygamber Hz. Ali’nin, Hz. Ali de, Hz. Peygamber’in birçok yönden akrabasıydı. İslâm tarihinin güvenilir ana kaynaklarından öğrendiğimize göre Hz. Peygamber, Hz. Ali’nin amcası oğlu, manevi babası ve kayınbabasıydı. Aynı şekilde Hz. Ali de Hz. Peygamber’in amcasının oğlu, manevi oğlu, damadı, her durum ve ortamda korumacısı, askeri, kumandanı, sırdaşı ve savunanıydı⁶. Bu iki İslâm büyüğü arasındaki sıkı ilişkiler hiç bozulmadan Hz. Peygamber’in vefatına kadar yaklaşık otuz yıl devam etti.

Hız. Ali, Hz. Peygamber’le geçen çocukluk yıllarına dair bir anısını şu sözlerle ifade eder:

“... Peygamber bir şeyi ağzında iyice çiğnedikten sonra bana yedirirdi...”⁷.

Bu sözden, Hz. Peygamber’in Hz. Ali’ye karşı hem annelik hem babalık vazifesini yerine getirdiğini anlamak mümkündür.

Hız. Ali, Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’den meydana gelen insanlar olduğunu, diğerleri ise böyle bir ifadenin Hz. Peygamber ve eşleri ile ilgili olduğunu beyan etmişlerdir. Durum ne olursa olsun, Müslümanlar, sünnesi ve şiişisiyle İslâm’ın ilk dönemlerinden günümüze kadar Hz. Peygamber’e olduğu gibi, Hz. Peygamber’in eşlerine ve Hz. Peygamberin yakınları olan Hz. Ali’ye, onun eşi Hz. Fatıma’ya ve onların çocukları olan Hz. Hasan ve Hz. Hüseyin’e büyük sevgi ile yaklaşmışlar ve onların anısını canlı tutmuşlardır. Ehl-i Beyt kavramı ve mensupları hakkında geniş bilgi için bkz. Ca’fer es-Sübhanî, *Ehli’l-Beyt Simâtühüm ve Hükûkühüm fi’l-Kur’âni’l-Kerîm*, Kum-İran, 1420, s. 7-180; Muhammed Ali Esber, *Ehli Beyti Resûlillâh Fi Dirâsetin Hadîse*, Beyrut, 1990, s. 7-269; Adil Edîb, *Devri Eimmeti Ehli’l-Beyt fi’l-Hayâti’s-Siyâsiyye*, Beyrut, 1988, s. 3-207; Abdulhalik Bakır, *Hız. Ali ve Dönemi*, Ankara, 2004, s. 79-80.

⁵ el-Müberred, Ebu’l-Abbas Muhammed b. Yezîd, *el-Kâmil fi’l-Luğati ve’l-Edebi ve’n-Nahvi ve’t-Tasrif*, Mısır, 1347, c. II, s. 175. Ayrıca bkz. Abdulhalik Bakır, *Hız. Ali ve Dönemi*, s. 92.

⁶ İbn İshak, *es-Siretü’n-Nebeviyye*, s. 173; İbn Hişam, Ebu Muhammed Abdulmelik el-Me’âfirî el-Himyerî, *es-Siretü’n-Nebeviyye*, (Thk. Mustafa es-Sakka ve iki arkadaşı), Kahire, 1936, c. I, s. 262-263; İbn Habîb, *el-Muhabber*, Haydarabad, 1942, s. 16; et-Taberî, Ebu Ca’fer Mahammed b. Cerir b. Rüstem, *Tarihu’l-Ümem ve’l-Mülûk*, c. II, s. 57-58; el-Hatibu’l-Bağdâdî, *Tarihu Bağdâd*, Kahire, 1931, c. I, s. 133; es-Semhudî, *Vefâ’ul-Vefâ’ fi Ahbâri Dâri’l-Mustafa*, Mısır, 1326, c. I, s. 332;

⁷ eş-Şerîfu’r-Radiyy, *Nehcü’l-Belâğa*, Mısır (Trz.), c. I, s. 484.

Hız. Ali'deki Hız. Peygamber sevgisi ve bağlılığı o kadar derin ve kklyd ki, bunu herhangi bir çocuğun babasına duyduğu sevgi ve bağlılığa benzetmek mümkün değildir. Zira o, Hız. Peygamber'i her an izliyor ve davranışlarını olduğu gibi uygulamaya çalışıyordu. Hız. Ali o güzel anları şöyle resmetmektedir:

“Ben, onu (Hız. Peygamber'i) bir çocuğun annesini izlediği gibi izledim. O her gün ahlākından ve ilminden bana bir şeyler öğretirdi. Her yıl Hira Dağı'na giderdi, ben onu görürdüm ve onun bu davranışını benden başkası bilmezdi.”⁸

Biz, gerçekten de Hız. Ali'nin zamanının büyük kısmını Hız. Peygamber'le geçirdiğini ona ait olan şu sözlerden de kolaylıkla anlayabiliyoruz.

“Peygamber'den bir şey sorduğum zaman, bana o konuda bilgi verir, sustuğu zamanlarda da kendisi konuşmaya başlardı.”⁹

Hız. Ali, hayatı boyunca Hız. Peygamber'in şahsına karşı duyduğu ve gösterdiği sevgi ve saygının yanında sözlerine de büyük itina göstermiş ve o sözlerin kaybolmaması için büyük çaba harcamıştır. Bir rivāyete göre o hadis ālimlerine şu tavsiyede bulunmuştur: “Bu hadisleri aranızda devamlı bir şekilde ele alın ve düzeltme yoluna gidin, eğer böyle yapmazsanız, hepsi kaybolur gider.”¹⁰ Başka bir yerde de hadis uydurup, Hız. Peygamber'e mal etmenin çirkin bir davranış olduğunu belirtir ve şöyle der: “Vallahi benim için gökten yere düşmek, Hız. Peygamber'in söylemediği bir şeyi söylemekten daha sevimidir.”¹¹ Hilāfeti zamanında hadislerin dikkatlice rivāyet edilmesini temin maksadıyla. Hız. Peygamber'e ait olduğunu kesin olarak bilmediği hadisleri nakledenlere, onları Resl-i Ekrem'den duyduklarına dair yemin ettirirdi. Herkeşe bilinen hadislerin rivāyet edilmesi gerektiğini söyler, bu vasfı taşımayan ve gvenilmeyecek derecede zayıf olan rivāyetlerle meşgul olmayı menederdi¹².

⁸ eş-şerifu'r-Radiyy, *Nehcü'l-Belāđa*, c. I, s. 484-485.

⁹ Abdulhalik Bakır, *Hız. Ali ve Dönemi*, s. 102.

¹⁰ ed-Darim, Ebu Muhammed Abdullah b. Abdurrahman b. el-Fazl b. Behram b. Abdussamed et-Temim, *es-Sünen*, Dimaşk, 1349, c. I, s. 150. Ayrıca bkz. Abdulhalik Bakır, *Hız. Ali ve Dönemi*, s. 103.

¹¹ et-Taber, Muhabbuddin Ebu Ca'fer Ahmed (694 /1295), *Zehāiru'l-Ukbā fi Menākibi Zevi'l-Kurbā*, Kahire, 1356, s. 99. Ayrıca bkz. Abdulhalik Bakır, *Hız. Ali ve Dönemi*, s. 103.

¹² Abdulhalik Bakır, *Hız. Ali ve Dönemi*, s. 103.

Hız. Ali Hız. Peygamber'e karşı duyduğu sevgiyi Őiirlerine de yansıt-
mıŐtır. Nitekim o, bir Őiirinde Hız. Peygamber'e olan yakın akrabalığını Őoyle
dile getirir:

“Benim Mustafa'nın kardeŐi, nesebimde bir Őüphe yoktur.
Onunla büyüdüm, iki torunu ise oğullarımdırlar.
Dedemle, Allah'ın Elçisi'nin dedesi aynıdır.
Fatıma eŐimdir, bu sözde yalan yoktur.
Bütün insanlar sapkınlık, Őirk ve kötülük batağındayken,
Ben onu doğruladım...”¹³.

Hız. Ali'nin bu mısralarında, hem iki İslâm büyüğu arasındaki yakınlık
derecesini hem de derin bir sevgi ve sağlam bir sadakat ve bağlılık
duygularını görmek mümkündür.

Hız. Ali, diğer bir Őiirinde de Hız. Peygamber'e karşı olan sevgisini ve
yakınlığını Şu mısralarla vurgular:

“Peygamber olan Muhammed (S. A. V.), kardeŐimdir
ve eŐim tarafından akrabamdır.
Őehitlerin efendisi Hamza, amcamdır.
İnanç uğruna savaŐ meydanına çıkıp kendini feda ederek
meleklerle uçan Ca'fer, annemin oğludur (kardeŐimdir).
Muhammed'in kızı münisim ve eŐimdir,
eti, kanıma ve etime karıŐmıŐtır.
Ahmed'in (Hız. Peygamber'in) iki torunu
(Hasan ve Hüseyin) ondán (Fatıma'dan) doğan iki oğlumdur.
Sizin hanginizin Őansı benim Őansım gibidir.
Ben hepimizden önce, daha çocuk yaŐtayken
ve buluğ çağına gelmeden İslâm'ı kabul ettim.”¹⁴.

¹³ Ali b. Ebî Talib, *Divânü Emûri'l-Mü'minîn Ali b. Ebî Talib*, (Şerh: Ömer Faruk et-Tabbâ'),
Beyrut, (Trz.), s. 64.

¹⁴ el-Belâzurî, Ahmed b. Yahya b. Câbir, *Ensâbu'l-EŞrâf*, (Thk. İhsan Abbas), Beyrut, 1979,
c. IV/1, s. 111; Ali b. Ebî Talib, *Divânü Emûri'l-Mü'minîn Ali b. Ebî Talib*, s. 146; Abbas
Mahmud el-Akkâd, *Abkariyyetü'l-İmâm Ali*, Sayda-Beyrut, (Trz.), s. 139; Muhammed
Seyyid Keylânî, *Eserü't-Teşeyyu' fi'l-Edebi'l-Arabi*, Kahire, 1996, s. 72.

Bu mısralarda Hz. Ali, Hz. Peygambere olan yakınlığını, ona duyduğu sevgiyi ve ona kayıtsız şartsız bağlılığını bütün detayı ile haykırırçasına insanlara duyurmaktadır. Burada Mekkeli müşriklerle yapılan Uhud savaşında şehit düşen amcası Hz. Hamza'ya, Mü'te savaşında şehit edilen ağabeyi Hz. Ca'fer'e, sevgili eşi Hz. Peygamberin kızı Fatımatü'z-Zehrâ'ya ve bu eşinden dünyaya gelen iki oğlu Hz. Hasan'la Hz. Hüseyin'e duyduğu derin sevgiyi de vurgulamak gerekir.

Hz. Ali, hicret gecesi ile ilgili söylemiş olduğu şu mısralarda da Hz. Peygambere olan derin sevgisini dile getirmektedir:

“Taşlara ayak basan o hayırlı insanı
Kâbe'yi ve Haceru'l-Esved'i tavaf eden kişiyi
kendimi feda ederek korudum.
Allah'ın Elçisi, müşriklerin
kendisine tuzak kurmalarından sakındı.
Fakat kudret sahibi olan Allah
onu, bu tuzaktan kurtardı.
O, Allah'ın koruması altında
gizli bir şekilde mağarada kaldı.
Ben de onları (müşrikleri) dinlemek için
burada (Mekke'de) kaldım.
Fakat onlar, beni suçlayamadılar.
Böylece kendimi ölüme
ve tutsaklığa bırakıverdim.”¹⁵

Burada Hz. Ali Hz. Peygamber'i en güzel sözlerle tanımlamakta ve ona karşı derin sevgisinden dolayı hiçbir korkuya kapılmadan kendini daha genç yaşında iken tehlikelere maruz bıraktığını ifade etmektedir¹⁶.

Hz. Peygamber, hicret olayından sonra Medine'de muhacirlerle ensar mensuplarının kardeşliğini sağlarken, Hz. Ali'yi başkalarına vermedi, kendine

¹⁵ Ali b. Ebî Talib, Divânü Emîri'l-Mü'minîn Ali b. Ebî Talib, s. 81-82. Hz.

¹⁶ Konunun detayı için bkz. el-Makrizî, Takiyyüddin Ahmed b. Ali, *İmtâ'u'l-Esmâ' bimâ li'n-Nebîyyi mine'l-Enbâ' ve'l-Emvâl ve'l-Hafede ve'l-Metâ'*, (Thk. Muhammed Abdulhamid en-Nümeysî), Kahire, 1981, c. I, s. 57.

kardeş edindi. Bu olaya aşırı derecede duygulanan Hz. Ali şu mısraları söyledi:

Ey er-Rahman olan Allah'ın, bizi cehaletin ümitsizliğinden
kurtarıp hidâyete erdirmeye vesile olan ey seçilmiş insan
Seni ben koruyacağım.

Hz. Ali'nin, Hz. Muhammed'in vefatından sonra mersiye (ağıt) mahiyetinde yazmış olduğu şiirlerde de derin bir Hz. Peygamber sevgisini ve tanımını gözlemlemek mümkündür. Bu Allah dostu, anılan türdeki şiirlerden birisinde şöyle diyor:

Hz. Peygamber'i kefenleyip defnettikten sonra mal için yaşamamız
Ve eğlenmeye meyletmemiz mümkün müdür?
Allah'ın Elçisi'ni kaybetmekle gerçekten büyük bir musibete uğradık.
Bu durumda insanlardan onun yerini dolduracak
Birisini görmemiz mümkün değildir.
Sen bizim için düşmanlara karşı sığınılacak korunaklı bir kale gibiydin.
Ve biz o kalede başı dik ulaşılması ve görülmesi güç efendiler idik.
Senin görülmenle, sabah akşam kalışınla ve çıkışınla
Biz ışığı ve doğruluğu görürdük.
Seni kaybedişimizden sonra üzerimize bir karanlık çöktü
Ve bu karanlık gecenin zifiri karanlığından daha yoğundu...¹⁷.

Hz. Ali diğer bir ağıtında da şu seçkin ve dokunaklı sözlere yer verir:

Her musibet anında gözyaşım aksa,
Ağlamak için seni sebep gösteririm.
Seni bir ölü olarak andığımda ise
Gözlerim yaşlar döker ve akmaya başlar
Ben girdiğin bir toprağı yüceltirim
Başkası için ise aksini yaparım¹⁸.
Başka bir ağıtta da şöyle denilir:
Canım, nefes verişimde hapsedilmiştir,
Keşki nefeslerimle çıkıverseydi.

¹⁷ Ali b. Ebî Talib, Divânü Emîri'l-Mü'minîn Ali b. Ebî Talib, s. 19.

¹⁸ Ali b. Ebî Talib, Divânü Emîri'l-Mü'minîn Ali b. Ebî Talib, s. 23.

Senden (Hz. Peygamber) sonra bu hayatta bir hayır olmaz.
Ben ömrümün uzamasından korktuğumdan ağlıyorum¹⁹.

Hz. Ali'nin Hz. Peygamberle ilgili bir ağıtı da şöyledir:

Sen gözlerimin siyahı idin
Gözlerim senin için ağladı
Senden sonra yaşamayı isteyenler ölsün
Ben sadece senin hayatın için endişeliydim²⁰.

Ağıt türündeki bütün bu mısralara bakıldığında, Hz. Ali'nin, Hz. Peygamber'i kaybetmekle derin bir üzüntüye kapıldığını ve bu hazin olayın onun gönlünde acı bir iz bıraktığını görmek mümkündür. Hz. Peygamberin vefatı bütün Müslümanlar üzerinde büyük bir infial yarattığı gibi, Ehl-i Beyt mensuplarından Hz. Ali'nin de büyük bir boşluğa düşmesine sebep olduğu aşikârdır. Hz. Ali'nin ağıtlarında, Hz. Peygamber sevgisi, Hz. Peygamber'in vefatıyla birlikte kendi hayatının da son bulmasını temenni edecek kadar doruk noktasına çıktığını görebiliyoruz.

Sonuç olarak Hz. Ali'nin söz ve şiirlerinin detaylarında, Allah'ın kutsal kitabı Kur'ân-ı Kerim'de, Hz. Peygamber'in özellikleri, konumu, davranışı, seciyesi ve elçilik vazifesi ile ilgili tanımlara uygun bir tanıma rastladığımız gibi, insana özgü bir yaklaşımla bir evladın bir babaya veya çok yakın bir kimsenin diğer bir yakınına veyahut ortak anılara sahip bir dostun çok sevdiği bir dostuna karşı duyduğu samimi bir sevgi ve saygı yumağını tespit edebiliyoruz. Hz. Ali'deki Hz. Peygamber sevgisinin bu kadar yoğun olmasını da, bu iki nezih örnek insan arasındaki çok yönlü insani ilişkilerle yorumlamak gerekir. Burada Hz. Ali'nin, Hz. Peygamber hayatta iken ona karşı duyduğu sevgi dozunun, onun vefatından sonra da aynı dozda ve hatta daha da artarak devam ettiğini de vurgulamak isteriz.

¹⁹ Ali b. Ebî Talib, Divânü Emîri'l-Mü'minîn Ali b. Ebî Talib, s. 49.

²⁰ Ali b. Ebî Talib, Divânü Emîri'l-Mü'minîn Ali b. Ebî Talib, s. 75-76.

KAYNAKLAR

- Abbas Mahmud el-Akkâd, *Abkariyyetü'l-İmâm Ali*, Sayda-Beyrut, (Trz.).
- Abdulhalik Bakır, *Hiz. Ali ve Dönemi*, Ankara, 2004.
- Ali b. Ebî Talib, *Divânü Emîri'l-Mü'minîn Ali b. Ebî Talib*, (Şerh: Ömer Faruk et-Tabbâ'), Beyrut, (Trz.).
- el-Belâzurî, Ahmed b. Yahya b. Câbir, *Ensâbu'l-Eşrâf*, (Thk. İhsan Abbas), Beyrut, 1979.
- ed-Darimî, Ebu Muhammed Abdullah b. Abdurrahman b. el-Fazl b. Behram b. Abdussamed et-Temimî, *es-Sünen*, Dımaşk, 1349.
- Edîb, Adil, Devrü Eimmeti Ehli'l-Beyt fi'l-Hayâti's-Siyâsiyye, Beyrut, 1988.
- Esber, Muhammed Ali, Ehlü Beyti Resûlillâh Fi Dirâsetin Hadîse, Beyrut, 1990.
- el-Hatibu'l-Bağdâdî, *Tarihu Bağdâd*, Kahire, 1931.
- İbn Habîb, *el-Muhabber*, Haydarabad, 1942.
- İbn Hişam, Ebu Muhammed Abdulmelik el-Me'âfirî el-Himyerî, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, (Thk. Mustafa es-Sakka ve iki arkadaşı), Kahire, 1936.
- İbn İshak, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, (Thk. Muhammed Hamidullah), Konya, 1981.
- Keylânî, Muhammed Seyyid, *Eserü't-Teşeyyu' fi'l-Edebi'l-Arabi*, Kahire, 1996.
- el-Makrizî, Takiyyüddin Ahmed b. Ali, *İmtâ'u'l-Esmâ' bimâ li'n-Nebiyyi mine'l-Enbâ' ve'l-Emvâl ve'l-Hafede ve'l-Metâ'*, c. I, (Thk. Muhammed Abdulhamid en-Nümeysî), Kahire, 1981.
- el-Müberred, Ebu'l-Abbas Muhammed b. Yezîd, *el-Kâmil fi'l-Luğati ve'l-Edebi ve'n-Nahvi ve't-Tasrif*, Mısır, 1347.
- es-Semhudî, Vefâ'ul-Vefâ' fi Ahbâri Dâri'l-Mustafa, Mısır, 1326.
- es-Sübhânî, Ca'fer, Ehlü'l-Beyt Simâtühüm ve Hukûkühüm fi'l-Kur'âni'l-Kerîm, Kum-İran, 1420.
- eş-Şerifu'r-Radiyy, *Nehcü'l-Belâğa*, Mısır (Trz.).
- et-Taberî, Ebu Ca'fer Mahammed b. Cerir b. Rüstem, *Tarihu'l-Ümem ve'l-Mülûk*, (Thk. Muhammed Ebü'l-Fadl İbrahim), Beyrut, 1967.
- et-Taberî, Muhabbuddin Ebu Ca'fer Ahmed (694 /1295), *Zehâiru'l-Ukbâ fi Menâkibi Zevi'l-Kurbâ*, Kahire, 1356.